

Автор:

Качабульська Тетяна Василівна,
студентка 1 курсу магістратури, 11 Імз групи,
спеціальності 014.09 Середня
освіта (інформатика)
факультету математики,
інформатики та фізики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова;
педагог-організатор Данилівської гімназії
Калинівської селищної ради
Київської області

Науковий керівник:

Франчук Наталія Петрівна,
доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформаційних
технологій і програмування

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. Розглядається теоретичний аспект формувального оцінювання на уроках інформатики зокрема, його визначення, мету, сутність, принципи, основні підходи та етапи. Описано інструменти та методи, за допомогою яких вчитель може ефективно впроваджувати цей підхід у практику. Наведено приклади застосування формувального оцінювання на уроках інформатики, а також його вплив на активне залучення учнів до освітнього процесу та розвиток їхнього критичного мислення та саморефлексії.

Ключові слова: автентичне оцінювання, комп'ютерні технології, інструменти оцінювання, методи навчання, Нова українська школа, освітній процес, розвиток освітнього процесу, рефлексія, саморефлексія, формувальне оцінювання.

Вступ. Інформатика є однією з ключових галузей, де важливо застосовувати новітні методи оцінювання, адже вона швидко розвивається у сучасному світі. Враховуючи швидкі зміни в інформаційних технологіях, важливо постійно оновлювати методи оцінювання з метою забезпечення високої якості навчання учнів у цій галузі [8, 9]. Введення формувального оцінювання на уроках інформатики може сприяти більш ефективному вивченню предмета, адаптуючи освітній процес до індивідуальних потреб кожного учня забезпечуючи неперервний зворотний зв'язок. Серед науковців, які досліджували вплив формувального оцінювання на якість навчання можна виокремити Ф. Перрена, П. Блека, Д. Вільямса, Б. Коуві, Б. Белла, О. Локшину, Л. Кабан, Н. Морзе, О. Барна, В. Вембер та ін.

Формувальне оцінювання є актуальним і важливим аспектом освітнього процесу, адже сприяє постійному вдосконаленню навчання та розвитку учнів, забезпечуючи їхній прогрес і розвиток як особистостей, а також спрямоване на врахування індивідуальних потреб кожного учня.

Мета роботи. Метою даного дослідження є розглянути теоретичний аспект формувального оцінювання, визначити його мету, сутність, принципи, основні підходи, етапи; навести приклади впровадження формувального оцінювання в шкільній практиці.

Основна частина. Оцінювання навчання є важливим та необхідним аспектом освітнього процесу, що спрямований на визначення ступеня досягнення встановлених цілей. Воно допомагає прогнозувати майбутні зміни та розвиток освітнього процесу, виявити динаміку освітніх змін, та включає перевірку, аналіз, облік навчальних результатів, рефлексію.

Основними аспектами оцінювання в українській освіті є впровадження нових підходів, відповідно до цінностей та принципів концепції Нової української школи (НУШ), та перехід на нову модель навчання з використанням формульованого оцінювання відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти.

Методичні рекомендації щодо оцінювання учнів 5-6 класів за новим Державним стандартом базової середньої освіти акцентують на формульованому оцінюванні як процесі спостереження за навчанням для виявлення прогресу та адаптації освітнього процесу до потреб учнів. Використання комп'ютерних технологій впливає на способи сприйняття та розуміння інноваційних гаджетів, стимулює мотивацію учнів до вивчення шкільного курсу інформатики та є важливим для педагогів. Формульоване оцінювання, відоме також як "оцінювання для навчання", спрямоване на активне формування освітнього процесу та врахування індивідуальних потреб кожного учня. Сучасна шкільна система оцінювання орієнтується на мотивацію та самооцінювання учнів, але існує ризик неефективного використання формульованого оцінювання, що підкреслює Л. Кабан [1, с. 39].

Формульоване оцінювання, як визначено Ф. Перрену, П. Блеком, Б. Коуві та Б. Беллом, розглядається як інтерактивний процес, спрямований на забезпечення зворотного зв'язку для кореляції освітнього процесу та активної участі учня у власному навчанні. У той час як О. Локшина розширює це визначення, підкреслюючи, що формульоване оцінювання дає змогу вчителям визначати потреби учнів та адаптувати освітній процес до цих потреб [3, с. 114].

Мета формульованого оцінювання – розвиток особистості учнів, підтримка впевненості, виявлення досягнень, усунення проблем, стимулювання бажання навчатися, запобігання побоюванням щодо помилок шляхом оцінювання досягнень учнів у тісному зв'язку з реальним навчанням, використовуючи методи автентичного оцінювання, які враховують не лише контрольні завдання, а й спостереження та надання зворотного зв'язку. Метод спрямований на оцінювання освітнього прогресу учнів, виявлення їхніх сильних та слабких сторін, надання зрозумілого зворотного зв'язку та підтримки для подальшого розвитку [4, с. 55].

Успішне застосування формульованого оцінювання включає: ефективний зворотний зв'язок вчителя з учнями, активна участь учнів у власному навчанні, коригування навчального процесу на основі результатів оцінювання, вплив оцінювання на мотивацію та самоствердження учнів, їхня здатність самостійно оцінювати свої знання [2].

Науковці та методисти [1; 2; 3; 4]. рекомендують під час впровадження формульованого оцінювання дотримуватися таких кроків: формулювання об'єктивних цілей, надання зворотного зв'язку, забезпечення активної участі учнів у навчанні, спільне визначення критеріїв оцінювання, розвиток навичок рефлексії та коригування підходів на основі результатів оцінювання.

Опитувальник для оцінки цілей допомагає учням зрозуміти їхні досягнення та визначити подальші кроки для досягнення цілей. Аналіз відповідей на ці питання сприяє розробці стратегії навчання та наголошує на важливості особистих зусиль учнів для досягнення цілей, за необхідності залучаючи допомогу [6, с. 44-45].

Процес формування прогресу включає визначення рівня знань на початку та після вивчення теми для визначення можливостей для подальшого розвитку. Повторення та систематизація знань може здійснюватися шляхом побудови ментальних карт або обговорення концепцій в групах, що сприяє формуванню загальної основи для подальшого навчання. Перевірка знань може проводитися через встановлення відповідності між термінами та їх визначеннями, а також наведенням прикладів їх застосування для усунення помилок та уточнення розуміння через спільне обговорення [3].

Етап рефлексії полягає у тому, що після уроку учням пропонується заповнити коротку форму, в якій вони описують заняття своїми словами, вказують свою активність, фіксують нові терміни і самостійно оцінюють свій успіх. У класах, де наголошується на особистісному розвитку, вчителі надають зворотний зв'язок стосовно робіт учнів, що збільшує їхню

мотивацію та допомагає вирішувати проблеми і поглиблювати розуміння, за умови, що зворотний зв'язок є позитивним, конкретним і значущим [5].

Інструменти зворотного зв'язку включають "Долоньки", "Світлофор" та "Ліхтарик", які допомагають учням вказати свій рівень розуміння завдань. "Долоньки" дозволяють учням сигналізувати про рівень розуміння завдань за допомогою кольорових долоньок. "Світлофор" передбачає використання зеленого, жовтого та червоного кольорів для позначення легкості виконання завдань. "Ліхтарик" дозволяє учням позначити свій рівень успішності виконання завдань шляхом малювання вертикальної лінії з кружечком у верхній, середній або нижній частині. Ці відомості збираються у відокремлені файли в кінці семестру, що допомагає вчителю оцінити прогрес та стратегії учнів. Учні також розглядають можливі застосування отриманих знань і навичок та пропонують методи вдосконалення для майбутнього [7].

Висновки. Використання комп'ютерних технологій не лише впливає на способи сприйняття та розуміння інноваційних гаджетів, але й стимулює мотивацію учнів до вивчення шкільного курсу інформатики, що стає важливим фактором для педагогів. Формувальне оцінювання, також відоме як "оцінювання для навчання", спрямоване на активне формування навчального процесу та врахування індивідуальних потреб кожного учня. Існують ризики неефективного використання формувального оцінювання, як підкреслюють деякі дослідники. Однак, згідно з роботами Л. Кабана та інших вчених, успішне застосування формувального оцінювання призводить до значних покращень у навчанні. Для досягнення ефективних результатів формувального оцінювання важливо, щоб вчителі надавали постійний зворотний зв'язок, залучали учнів до власного навчання, а також адаптували методи навчання до їхніх потреб. Такий підхід забезпечує неперервний процес вивчення та розвитку.

Список використаних джерел

1. Деньга Н. Упровадження методичної системи з підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання формувального оцінювання. Імідж сучасного педагога. 2020. № 1. С. 38-44. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194090> (дата звернення 27.03.2024).
2. Кабан Л. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. Електронне наукове фахове видання «Народна освіта». URL: <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992> (дата звернення 26.03.2024).
3. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу. Порівняльно-педагогічні студії. 2009. № 2. С. 107–114. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/7084/> (дата звернення 01.04.2024).
4. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57. URL: <http://surl.li/tnrow> (дата звернення 23.03.2024).
5. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення 01.04.2024).
6. Осадченко Н. І., Петренко Т. І., Савинська Т. І. Формувальне оцінювання в початковій школі: перший досвід та перспективи: метод. посіб. Лохвиця, 2022. 55 с. URL: <http://surl.li/tnrqd> (дата звернення 02.04.2024).
7. Приклади реалізації методів формувального оцінювання на уроках інформатики. URL: <https://oksanapasichnyk.wordpress.com/2021/12/22/formative-informatics/> (дата звернення 27.03.2024)
8. Франчук Н.П. Аналіз та використання цифрових ресурсів в освітньому процесі: матеріали Всеукраїнської вебконференції «Теорія і практика цифрового навчання в сучасних закладах освіти». Вінниця. 26 травня 2022 року. URL:

https://ito.vspu.net/konferenc/konf_digital_education/2022/Franchuk.pdf. (дата звернення 09.05.2024)

9. Франчук Н.П., Кікоть Т.А. Теоретичні засади використання освітніх платформ в закладах загальної середньої освіти: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту цифровізації освіти НАПН України «*Цифрова трансформація освіти України в умовах воєнного стану*» (23 лютого 2023 року). С. 67-71. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735053>. (дата звернення 09.05.2024)